

ข้อสังเกตบางประการของข้าพเจ้า ต่อการเยือนประเทศไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ของสมเด็จพระจักรพรรดิแห่งญี่ปุ่น

โดย โอซามุ โอวะ
แปลโดย วีรวรรณ วชิรดิolk

สมเด็จพระจักรพรรดิและสมเด็จพระจักรพรรดินีแห่งประเทศญี่ปุ่น ทรงเสด็จเยือนประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันได้แก่ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย เป็นเวลาทั้งสิ้น 10 วัน นับเป็นการเสด็จเยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกในรัชสมัยเฮอิเซอิ การเสด็จเยือนต่างประเทศได้เสริมพลังโดยสวัสดิภาพท่ามกลางความสนใจว่าประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งล้วนแต่มีความผูกพันทางประวัติศาสตร์กับญี่ปุ่นภายใต้ระบบจักรพรรดิในอดีตนั้น จะมีปฏิกริยาอย่างไรต่อเหตุการณ์ครั้งนี้

สื่อมวลชนญี่ปุ่นจำนวนมากก็อธิบายชีวิตได้ติดตามการเสด็จเยือนต่างประเทศ นับเป็นจำนวนที่มากเทียบเท่าจำนวนสื่อมวลชนที่ติดตามนายกรัฐมนตรีไปเยือนต่างประเทศ ทางด้านสำนักพระราชวังและกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นก็ได้ส่งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านข่าวสารติดตามเสด็จเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ทำหน้าที่บริการข่าวสารแก่สื่อมวลชนต่างประเทศด้วยในประเทศญี่ปุ่นเองปรากฏว่าหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์นำเสนอข่าวการเสด็จเยือนต่างประเทศอย่างไม่เอิกเกริกนัก ความสนใจด้านประเทศมีอยู่เฉพาะในกลุ่มนักวิจัยทางด้านญี่ปุ่นและนักหนังสือพิมพ์เท่านั้น ทำให้รู้สึกว่าได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเมื่อเทียบกับรัชสมัยของพระจักรพรรดิองค์ก่อน แต่ในประเทศที่

ทรงเสด็จเยือนกลับมีเสียงสะท้อนถึงการเสด็จเยือนในครั้งนี้ว่าเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ ดังปรากฏในคำปราศรัยของประธานาธิบดีซูฮาร์โตแห่งอินโดนีเซียที่ว่า “ เป็นอีกก้าวหนึ่งในสัมพันธภาพระหว่างประเทศและชนชาติทั้งสอง ” ปีนี้เป็นปีที่ 50 นับแต่สงครามมหาเอเชียบูรพาอุบัติขึ้น และท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกในยุคหลังสงครามเย็น การเสด็จเยือนต่างประเทศในครั้งนี้จึงนับเป็นการก้าวสู่มิติใหม่แห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศญี่ปุ่นและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำหรับบรรยากาศการเตรียมรับเสด็จในประเทศทั้งสามโดยทั่วไปเป็นไปอย่างสงบเรียบร้อย

นายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งในขณะนั้นมีภารกิจที่ต้องเตรียมตัวไปเยือนประเทศจีน ได้กล่าวในการให้สัมภาษณ์กับผู้เขียนที่ทำเนียบรัฐบาลว่า “ การที่ทรงเลือกประเทศไทยเป็นประเทศแรกในการเสด็จเยือนต่างประเทศนับเป็นความภูมิใจอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าหวังว่าการเสด็จเยือนไทยครั้งนี้จะเป็นโอกาสดีในอันที่จะส่งเสริมให้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนกันมากยิ่งขึ้นระหว่างประเทศทั้งสองซึ่งต่างมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและมีความสัมพันธ์อันดีและใกล้ชิดต่อกันในปัจจุบัน ” ทั้งยังได้กล่าวเน้นถึงท่าทีของพระราชวงศ์ของไทยและรัฐบาลในอันที่จะต้อนรับการเสด็จเยือน

อย่างสมพระเกียรติที่สุด

ในอีกด้านหนึ่ง ส.ศิวลักษณ์ นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนก็ได้เรียกร้องต่อญี่ปุ่น โดยกล่าวว่า “ตั้งแต่ช่วงก่อนสงครามโลกเป็นต้นมา ญี่ปุ่นมิได้ปฏิบัติต่อไทยในฐานะประเทศที่เท่าเทียมกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จเยือนประเทศญี่ปุ่น แต่พระจักรพรรดิองค์ก่อนทรงเสด็จแต่ยุโรปและอเมริกา มิได้เสด็จมายังประเทศไทย ดังนั้นการที่พระจักรพรรดิทรงเสด็จเยือนประเทศไทยในครั้งนี้จึงเป็นเรื่องที่น่าปลาบปลื้มใจ อย่างไรก็ตาม ในด้านความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นและไทยยังอยู่ในฐานะไม่เท่าเทียมกันนั้น แม้ว่าฝ่ายญี่ปุ่นจะพยายามปรับปรุงให้ดีขึ้นก็ตาม แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าโดยหลักการพื้นฐานแล้วมิได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นแต่อย่างไร ข้าพเจ้าอยากให้ประเทศญี่ปุ่นมุ่งเน้นในเรื่องการจัดการเกี่ยวกับปัญหาสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย และปัญหาสุขภาพแวดล้อม ฯลฯ ให้มากยิ่งขึ้น ” (ในภายหลัง ส.ศิวลักษณ์ ถูกตำรวจตามหาตัว เนื่องจากการกล่าวปราศรัยที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้สอบถามความคิดเห็นจากผู้ที่คุ้นเคยกับประเทศญี่ปุ่นเป็นอย่างดี จากคนรุ่นเก่าซึ่งมีประสบการณ์ในช่วงสงครามกับญี่ปุ่น จากนักวิจัยด้านประวัติศาสตร์ ตลอดจนผู้นำการต่อต้านญี่ปุ่นในทศวรรษที่ 1970 ปรากฏว่าทุกคนยินดีพร้อมใจกันในการต้อนรับสมเด็จพระจักรพรรดิ ไม่มีปฏิกิริยาเรียกร้องให้ญี่ปุ่นรับผิดชอบต่อสงคราม หรือถือโอกาสนี้วิพากษ์วิจารณ์โจมตีญี่ปุ่น ชายไทยซึ่งข้าพเจ้ารู้จักผู้หนึ่งกล่าวว่า “ พระราชวงศ์ของไทยเราได้เตรียมการต้อนรับเสด็จอย่างเต็มที่ พวกเราก็จะปฏิบัติตามนั้น นี่เป็นธรรมเนียมของคนไทยเรา ”

ความเคลื่อนไหวที่เห็นได้เด่นชัดในประเทศไทย ก็มีเพียงการสัมมนาในหมู่นักวิจัยด้านญี่ปุ่นศึกษา กลุ่มหนึ่ง ซึ่งจัดขึ้นเพื่อค้นหาคำตอบว่าระบบ

จักรพรรดิของญี่ปุ่นมีลักษณะอย่างไร และมีบทบาทอย่างไรต่อญี่ปุ่นในปัจจุบัน

ในประเทศมาเลเซีย หนังสือพิมพ์ภาษาจีนได้แสดงการต้อนรับโดยมีบทความแนะนำพระราชประวัติพระจักรพรรดิและพระจักรพรรดินีพร้อมทั้งลงพระฉายาลักษณ์รูปสีในหนังสือพิมพ์ตั้งแต่กลางเดือนกันยายน แม้ว่าจะเคยเกิดเหตุการณ์สังหารชาวมาเลเซียเชื้อสายจีนอย่างโหดร้ายทารุณในช่วงที่ถูกทหารญี่ปุ่นเข้ายึดครอง และชาวมาเลเซียเชื้อสายจีนซึ่งสูงอายุแล้วยังจำเรื่องราวในสงครามนั้นได้อยู่ กระนั้นก็ตาม นายริว (อายุ 52 ปี) บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ภาษาจีนชั้นนำในมาเลเซียที่ชื่อ เซซุชิโบ ก็ได้กล่าวว่า “ ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ พวกเราต้องมองไปข้างหน้าเมื่อเดือนกรกฎาคม นายกรัฐมนตรีโคฟูได้ประกาศแสดงความเสียใจต่อการกระทำในอดีต ซึ่งแม้จะไม่ใช้คำขอโทษโดยตรง พวกเราก็มองรับว่านั่นเป็นคำขอโทษต่อความผิดที่ก่อขึ้น ”

อาบุริทาลิบ อาจารย์มหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์มาเลเซีย ได้ชี้ให้เห็นว่า “ ผู้ที่ถือว่าสงครามยังไม่จบก็ยังมีอยู่ รัฐบาลญี่ปุ่นไม่ยอมที่จะจ่ายค่าจ้างให้กรรมกรก่อสร้างทางรถไฟสายมรณะ ” นอกจากนี้ ช่ง (อายุ 56 ปี) คนขับรถแท็กซี่ในกรุงกัวลาลัมเปอร์ ได้เล่าถึงความเคลื่อนไหวที่จะเรียกร้องให้รัฐบาลญี่ปุ่นชดเชยต่อการที่ทหารญี่ปุ่นสังหารโหดชาวมาเลเซียเชื้อสายจีนในหมู่บ้านซึ่งตนอาศัยอยู่ และจะมีการส่งจดหมายถึงพระจักรพรรดิในการเสด็จเยือนครั้งนี้ด้วยอย่างไรก็ตามชาวมาเลเซียโดยทั่วไปไม่ได้มองว่าจักรพรรดิมีสถานภาพพิเศษแต่อย่างไร แต่มองการเสด็จเยือนในครั้งนี้ ในลักษณะเช่นเดียวกับการเยือนมาเลเซียของผู้นำชาติต่าง ๆ

ทางด้านอินโดนีเซีย มีชาวอินโดนีเซียที่ถูกว่าจ้างเป็น “ เฮอโฮะ ” (กองทหารกองหนุน) โดยรัฐบาลทหารญี่ปุ่นเป็นผู้ว่าจ้างนั้นยังคงเรียกร้องให้

ฝ่ายญี่ปุ่นจ่ายเงินค่าจ้างที่ค้างชำระพร้อมทั้งคืนเงินสะสมของพวกตนและจะร้องเรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้อีกในโอกาสที่สมเด็จพระจักรพรรดิเสด็จเยือนในครั้งนี ราชารุโจจะตัวแทนกลุ่มผู้เรียกร้องดังกล่าว กล่าวว่า “ พวกเราสู้รบ โดยได้รับการบอกกล่าวว่าคุณอย่างเป็นปัญหาของสมเด็จพระจักรพรรดิ จึงต้องการให้พระองค์ทรงรับทราบเรื่องนี้ เราเชื่อมั่นว่าเมื่อทรงรับทราบแล้ว ก็คงจะทรงสั่งการให้แก่ไขปัญหาให้เรา ” แต่ดูเหมือนว่าพวกเขาได้หลีกเลี่ยงการก่อความวุ่นวายเรียกร้อง เพราะเห็นว่าการเคลื่อนไหวเป็นเรื่องไม่เหมาะสม

ในความเป็นจริง การเสด็จเยือนครั้งนี้ได้รับการต้อนรับอย่างไรบ้าง

ทุกประเทศได้ให้การต้อนรับเสด็จอย่างอบอุ่นจากใจจริง ที่เชียงใหม่ เด็ก ๆ ต่างถือธงของทั้งสองประเทศยืนรับเสด็จอยู่สองข้างทางท่ามกลางสายฝนที่ตกลงมาอย่างหนัก ที่มหาวิทยาลัยมาเลย์ บรรดานักศึกษาได้ขับร้องประสานเสียงเพลง “ พูรูชาโตะ ” (บ้านเกิด) เป็นภาษาญี่ปุ่น และที่อินโดนีเซีย ณ สถานสงเคราะห์ผู้พิการ มีการบรรเลงดนตรีโดยนักเรียนตาบอด เป็นต้น

มองในด้านของการถวายเป็นการต้อนรับ “ ที่เป็นไปภายใต้การควบคุม ” ซึ่งจัดขึ้นตามพระราชโองการของพระมหากษัตริย์ หรือจัดขึ้นโดยรัฐบาลที่ปกครองประเทศด้วยอำนาจการเมืองอันยาวนานที่เรียกว่า “ เผด็จการแห่งการพัฒนา ” นั้น เป็นพิธีที่ใหญ่โตประชาชนส่วนใหญ่แทบไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนที่หรรหรานี้เลย ดูเหมือนว่าในประเทศต่าง ๆ ซึ่งราชสำนักและผู้นำสูงสุด “ อยู่สูงเหนือเมฆ ” นั้น ภาพของสมเด็จพระจักรพรรดิ และสมเด็จพระจักรดินีของญี่ปุ่น ซึ่งทรงมีพระราชปฏิสันฐานและทรงสัมผัสพระหัตถ์กับผู้คนในสถานที่ที่เสด็จไปนั้น ได้สร้างความประหลาดใจให้กับผู้คนที่มารับเสด็จ

ในการเสด็จเยือนต่างประเทศครั้งนี้ สมเด็จพระจักรพรรดิและสมเด็จพระจักรพรรดินีได้ทรงรับสั่งว่าทรงหวังที่จะได้พบปะติดต่อกับผู้คนทุกระดับชั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นการแสดงออกถึงความแน่วแน่ว่าจะสร้างภาพของสถาบันจักรพรรดิที่เปิดกว้างต่างจากสถาบันจักรพรรดิที่ปิดตัวเองในรัชสมัยก่อน ให้สมกับที่ทรงเป็นพระจักรพรรดิองค์ใหม่ซึ่งทรงเติบโตมาในระบบการศึกษาแบบใหม่ในช่วงหลังสงครามโลก และสมเด็จพระจักรพรรดินี ซึ่งทรงมีพระกำเนิดมาจากสามัญชนที่ทรงพบปะพูดคุยกับผู้คนอย่างไม่ถือพระองค์ ในปัจจุบันซึ่งความรู้สึกกลางแคลงต่อระบบจักรพรรดิของญี่ปุ่นยังคงหลงเหลืออยู่ การที่ทั้งสองพระองค์ทรงแสดงออกอย่างจริงจังเช่นนี้ในสายตาของฝ่ายญี่ปุ่นเอง เป็นสิ่งที่มีความหมายไม่น้อยทีเดียว

แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า สิ่งที่ญี่ปุ่นต้องการจะบอกให้ทุกประเทศในเอเชียได้รับทราบ นั่นคือ “ ความตั้งใจที่จะดำรงอยู่ในฐานะประเทศที่ไผ่หาสันติภาพ ” (สมเด็จพระจักรพรรดิ) นั้นสื่อไปถึงประชาชนในประเทศเหล่านั้นได้เพียงใด

เกี่ยวกับสงครามในอดีต สมเด็จพระจักรพรรดิทรงมีพระราชดำรัสในงานเลี้ยงรับรองในทุกประเทศเริ่มจากประเทศไทยว่า “ จะไม่ให้ความหมายเช่นนั้นเกิดขึ้นอีก ” นายกรัฐมนตรีโคฟูได้เคยกล่าวแสดงความเสียใจต่อสงครามในการปราศรัยที่ประเทศสิงคโปร์เมื่อเดือนพฤษภาคม การที่สมเด็จพระจักรพรรดิทรงมีพระราชดำรัสเช่นนี้ในครั้งนี้อาจเนื่องมาจากนายกรัฐมนตรีโคฟูนั้นทรงมีพระประสงค์ที่จะชำระล้างสิ่งที่สงครามในอดีตได้ก่อขึ้นให้หมดสิ้นไป แล้วปูพื้นฐานที่จะเสริมสร้างความสัมพันธ์ใหม่ซึ่งไม่ยึดติดกับอดีตในเรื่องนี้กล่าวได้ว่า รัฐบาลของแต่ละประเทศต่างแสดงท่าทียอมรับ “ ที่จะไม่ยกเรื่องราวในอดีตมาเป็นประเด็นปัญหาอีก ”

ประวัติศาสตร์การสู้รบในเอเชียซึ่งญี่ปุ่นเป็นผู้ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานอย่างใหญ่หลวงนั้นไม่ใช่สิ่งที่ลืมนกันได้ ประธานาธิบดีซูฮาร์โตได้กล่าวว่า “ ถ้าย้อนกลับไปมองอดีต ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ขึ้นมา แต่ถ้าเราวิเคราะห์ประวัติศาสตร์อย่างชาญฉลาด จะเป็นการนำไปสู่จินตนาการใหม่ ๆ และพลังที่จะก้าวไปในอนาคต ” คำพูดนี้มีความหมายยิ่งนัก

แต่โดยนัยของคำพูดเหล่านั้น ทุกประเทศต่างมุ่งความสนใจไปที่สภาพปัจจุบันและอนาคตของญี่ปุ่น

“ การปลดปล่อยจากลัทธิเห็นแก่ตัวของญี่ปุ่น ” เป็นชื่อบทบรรณาธิการในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ของไทย ในบทบรรณาธิการได้กล่าวถึงความสำคัญของการเสด็จเยือนเอเชียของสมเด็จพระจักรพรรดิและชี้ให้เห็นว่า ความวิตกกังวลของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียและแปซิฟิกที่มีต่อญี่ปุ่นในฐานะมหาอำนาจผู้ครอบงำโลกนั้นมิได้มีเฉพาะในช่วงที่ญี่ปุ่นบุกยึดประเทศต่าง ๆ แม้ในปัจจุบันซึ่งดูเหมือนว่าญี่ปุ่นกำลังประสบความสำเร็จอย่างมากในการที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลกเช่นกัน บทบรรณาธิการดังกล่าวยังได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นเปิดตัวเองออกมาจากสังคมที่ปิดของตนเอง และมุ่งให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีความต้องการเพื่อประโยชน์ต่อประเทศนั้น ๆ โดยแท้จริง

ส่วนหนังสือพิมพ์นิวยอร์กไทมส์ของมาเลเซียได้กล่าวถึงการเสด็จเยือนว่าเป็น “ การเริ่มต้นครั้งใหม่ ” และยังมีสิ่งที่ควรจะเรียนรู้จากญี่ปุ่น เช่น ความขยันขันแข็งของชาวญี่ปุ่น พร้อมทั้งเน้นถึงความสำคัญที่จะต้องสร้างความสงบสุขเพื่อความก้าวหน้าของเศรษฐกิจในภูมิภาค ”

ซามูเอล ซึ่งเป็นผู้หนึ่งในกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ซูฮาร์. ปุมบารูอัน ของอินโดนีเซียและได้ไปเยือนประเทศญี่ปุ่นมาแล้วเมื่อเดือนกันยายนตามคำเชิญของกระทรวงการต่างประเทศได้กล่าวว่า “ เรา

เข้าใจถึงความพยายามอย่างยิ่งยวดของญี่ปุ่นในอันที่จะเปลี่ยนแปลงพจน์ให้เป็นประเทศที่เฟื่องฟู แต่ในอีกด้านหนึ่งเราก็รู้สึกหวาดกลัวที่ได้เห็นความเคลื่อนไหวที่พยายามจะส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปยังต่างประเทศ รวมทั้งความไม่ชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับฐานะกองกำลังป้องกันตนเองที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าภาพของ “ ประเทศที่เฟื่องฟูสันติภาพ ” นั้น ยังมิได้ปรากฏให้เห็นชัดเจน

นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่าประทับใจคือทุกประเทศต่างเน้นให้เห็นจุดยืนของตนเองที่มีต่อญี่ปุ่นอย่างเด่นชัด

ในการแสดงละครประวัติศาสตร์ประกอบแสงสีเพื่อต้อนรับสมเด็จพระจักรพรรดิและสมเด็จพระจักรพรรดินี ณ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยอันเป็นแหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมไทยนั้นสะท้อนให้เห็นความภูมิใจในขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมของไทย และการที่พระราชาริบัติแห่งมาเลเซียทรงเรียกร้องให้ทุกคนร่วมมือในแนวความคิด “ กลุ่มเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียง (EAEG) ” ตามแนวคิดของนายกรัฐมนตรีมหาธีร์ก็เป็นการแสดงออกถึงความแน่วแน่ในความคิดของตน

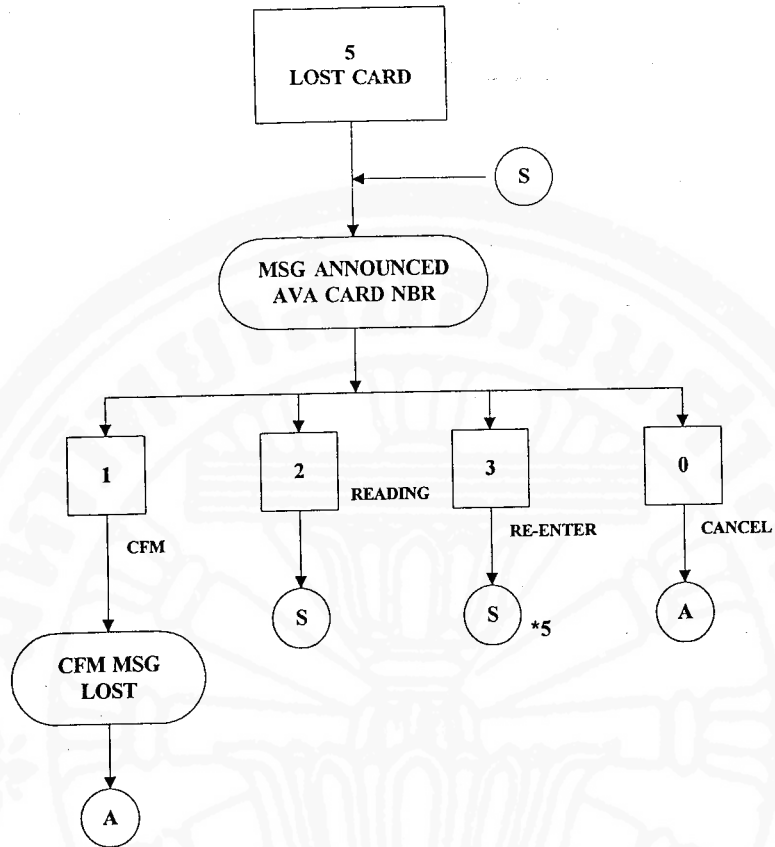
บุคคลระดับสูงในสำนักพระราชวัง ซึ่งติดตามการเสด็จเยือนต่างประเทศครั้งนี้ด้วย กล่าวแสดงความคิดเห็นว่า “ ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับประเทศต่าง ๆ ในขณะนี้กำลังอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะเปลี่ยนจากความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยไปเป็นความสัมพันธ์ในระดับเท่าเทียมกัน ”

ประชาชนในประเทศต่าง ๆ รู้จักญี่ปุ่นในรูปแบบของสินค้าและกิจการบริษัท แต่เรื่องของญี่ปุ่นนั้นโดยทั่วไปแล้วแทบจะไม่รู้จัก ช่องว่างทางด้านข่าวสารนี้แฝงเอาไว้ด้วยภัยอันตรายบางอย่าง ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าเห็นพ้องกับคำกล่าวของ รศ. ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์ แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ว่า “ ถ้าขาดการรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้องแล้ว ฐานสำหรับการ

แลกเปลี่ยนติดต่อกัน ย่อมจะไม่มี ความมั่นคง ”

ปัญหาจึงขึ้นอยู่กับฝ่ายญี่ปุ่นและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอง ทางฝ่ายของญี่ปุ่นประเด็นสำคัญที่จะต้องขบคิด คือ ญี่ปุ่นจะแสดงภาพของ “ประเทศแห่งสันติภาพ ” อย่างเป็นทางการให้เป็นที่ประจักษ์ได้อย่างไร ความสนใจของทุกประเทศหลังการเสด็จเยือนของสมเด็จพระจักรพรรดิคงจะอยู่ในจุดนี้ ส่วนทางฝ่ายภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น คงจะเป็นปัญหาที่ว่า ประเทศต่าง ๆ จะสร้างประชาธิปไตยในการเมือง หรือระบอบประชาธิปไตยแบบของเอเชียเองให้ประสบผลสำเร็จควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างไร

*5) MESSAGE ASKING CUSTOMER TO RE-ENTER BUT THE SCRIPT REPEATS DETAIL OF CARD LOST SAME AS PRESSING NO.2

ชำนาญหอสมุด